

Laura Saarinen, yliopettaja / RSKK

Asiantuntijalausunto esityksestä HE 25/2026 vp koskien rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistusta.

1 LAUSUNTOPYYNTÖ

Eduskunnan sivistysvaliokunta on kutsunut kuultavaksi Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen (RSKK) ja osana asiantuntijakuulemista toimitetaan tämä kirjallinen asiantuntijalausunto, joka on valmisteltu kollegiaalisessa yhteistyössä RSKK:n opetushenkilöstön toimesta.

HE 25/2026 vp ehdotetaan muutettavaksi RISE 3.0 -organisaatiouudistuksen yhteydessä koulutusjärjestelmää. HE:ssä esitetyt tiedot ovat osittain virheellisiä eikä RSKK:n asiantuntijanäkemyksiä ole huomioitu esitystä valmisteltaessa. RSKK:n henkilöstöä haastateltiin (16 haastattelua), mutta vain yksi haastateltavissa mainitsi, että jollain tavalla vastaukset näkyivät valmistelutyöryhmän työssä. Pajuojaan (2019) laatima esiselvitys ei ollut realiteeteissa (mm. väite, että koulutus on perustuslain vastaista, koska sitä järjestään vain yhdessä toimipisteessä). Valmistelussa ei ole huomioitu kansainvälisiä suosituksia eikä muualta saatuja kokemuksia eikä RSKK:n ja vankiloiden henkilökunnan sekä opiskelijoiden näkemyksiä – saati sitä, kuinka paljon etäopetus on vaikuttanut oppimistuloksiin niitä heikentävästi. HE:een pyydettiin RSKK:lta lausunto, joka suoraan kiellettiin antamasta ja yksikönpäällikkö joutui kirjoittamaan lausunnon, joka on samansisältöinen Risen lausunnon kanssa, vaikka näkemykset koulutuksen kehittämisestä eivät ole samansuuntaisia.

2 Lausunto

RSKK:n näkemyksen mukaan esitetty työssäoppimismalli heikentää koulutuksen laatua ja johtaa tilanteeseen, jossa RSKK ei voi enää tuottaa tasalaatuisia ja hyvää koulutusta. Jatkossa tärkeää on muodollinen osaaminen, ei aito osaaminen. Esitys ei ole kustannusneutraali eikä vastaa akuuttiin vartijatarpeeseen. Samaan aikaan jo nyt ollaan tilanteessa, jossa kokelaille on vaikea löytää harjoitteluvankiloita, koska rahaa ei ole eikä valmiille vartijoille ole vakituista virkaa. Työpaikkaohjaajat kokevat arvostuksen puutetta ja moni haluaa poistua tehtävästä, koska pedagogista osaamista tai syvällistä substanssiosaamista opetettavista aineista ei ole. Ratkaisuksi on ehdotettu, että jatkossa työpaikkaohjaajat määrätään tehtävään.

Suomessa on 27 vankilaa, jossa jokaisessa on omat toimintamallinsa ja -tapansa. Opetusta ei voi siirtää vankiloiden vastuulle. Vankiloiden resurssit ovat jo nykytilanteessa riittämättömät ja jo nyt on vaikea löytää aikaa näyttöjen vastaanottamiselle ja ohjaamiselle ylipäänsä.

RSKK katsoo, että etenkin oppilaitosstatuksen purkaminen ja johtoryhmän poistaminen ovat isoja virheitä. Johtoryhmä on ollut monipuolinen ja objektiivinen päättävä elin ja ajatus, että RSKK:n johtaminen siirretään kokonaisuudessaan kehittämisen ja johtamisen vastuualueen

johtajalle, jolla ei ole pedagogista osaamista eikä tietotaitoa tai ymmärrystä RSKK:n toiminnasta, on virhe.

HE 25/2026 vp koulutusuudistuksen osalta tulisi palauttaa valmisteluun ja valmistelun tulisi perustua faktoihin ja virheelliset tiedot tulisi korjata. Järkevä toimintamalli olisi esimerkiksi siirtyminen lähemmäksi kohti Poliisiammattikorkeakoulun mallia, jolloin RSKK:ssa olisi mahdollista tehdä mm. TKI-työtä (esim. tarjota tutkijan määräaikaista virkoja jatko-opiskelijoille) ja nostaa koulutuksen profiilia. Tämä toimintamalli olisi myös paremmin linjassa kansainvälisten suositusten kanssa (esim. CPT-raportit, EN:n vähimmäissäännöt vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolle, vankeinhoidon koulutusta koskevat suositukset) ja voisi vaikuttaa positiivisesti Risen työnantajakuvaan.

HE:ssä ei ole otettu moneen käytännön asiaan kantaa lainkaan: miten opiskelijat valitaan, kuinka kauan opintojen suorittamiseen saa käyttää aikaa (tällä hetkellä henkilö voi toimia määräaikaisena vartijana kaksi vuotta eli onko tämä tavoiteaika myös työssäoppimisväylän kohdalla). Laurea-väylän sulkeminen on erittäin huono ajatus, koska se tarkoittaa, että suoraan jatko-opiskelupolkua ei enää ole ja tämä johtaa siihen, että alan pito- ja vetovoima heikkenevät huomattavasti. Samoin TKI-yhteistyö katkeaa tältä osin. Oppilaitosyhteistyö on ollut sujuvaa ja tärkeää ammattitaidon ja koulutuksen kehittämisenkin kannalta. Lisäksi yhteistyön päättymisen merkitsee sitä, että RSKK:n budjetista katoaa 230 000 euroa vuositasona – tämä on iso osa. Säästökohteena RSKK ei ole kovin vaikuttava, koska RSKK:n toimintamenot ovat noin 1 % Risen budjetista.

Opiskelijoiden ammatti-identiteetin kehitys ja ryhmäytyminen ovat tärkeä osa opintoja ja etänä tämä kaikki katoaa. Lisäksi turvallisuusnäkökulmasta on ollut tärkeää, että mahdollisiin riskeihin voidaan puuttua ajoissa ja on ollut mahdollista havaita jo opintojen aikana, jos opiskelija ei selvästi sovellu alalle. Riskit tulevat kasvamaan ja esimerkiksi rikollisryhmään kuuluvan on jatkossa helpompi soluttautua alalle – RSKK:lle hakiessa suoritetaan asiantuntijoiden toimesta haastattelu ja opintojen aikana mahdolliset turvallisuusriskit on helpompi paikantaa.

Huomiota ei ole kiinnitetty myöskään siihen, että työssäoppimismalli on ajateltu toteutettavan täysin työn ulkopuolella itsenäisenä opiskeluna. Esimerkiksi alan vaihtajat ja oppimisvaikeuksia omaavat opiskelijat tarvitsevat paljon tukea ja apua usein ihan perusasioissa (mikä on essee, oppimisympäristössä toimiminen, Teamsin käyttö). Työpaikkaohjaajat eivät omaa pedagogisia taitoja erityistä tukea tarvitsevien ohjaamiseen eikä heillä ole resursseja opettaa perusasioita – ja opiskelun pitäisi tapahtua työajan ulkopuolella. Täysin huomiotta on jäänyt se, että osa opetettavista asioista on salassa pidettävää tietoa ja esimerkiksi ROTI-harjoitteluympäristö on käytettävissä vain Risen tietokoneissa. Tulisiko siis tietoturva- ja ohjelmistoyistä Risen tarjota työssäoppimisväylällä oleville laitteisto, jolla suorittaa opintonsa.

Siihen, millä virkavastuulla ja minkälaisessa virka-asemassa kokelas / työssäoppimisväylällä olevat toimivat, ei ole otettu HE:ssä kantaa. Tämä luo ”kahden kerroksen” väkeä ja

hankaloittaa myös vankiloissa toimintaa, kun osa opintoja suorittavista toimii täydellä virkavastuulla ja osa kokelaan virkavastuulla (esim. kokelas ei saa toimia vangin kanssa itsenäisesti, vaikka kokelaalla on opintoja ja tietotaitoa takana, kun taas määräaikaaisessa virassa oleva henkilö ilman mitään vankilakoulutusta saa toimia).

Tulisi myös pohtia, johtaako työssäoppimismallin käyttöönotto siihen, että työssäoppijat menevät virkahauissa koulussa opiskelleiden edelle automaattisesti, koska ovat työskennelleet kyseisessä vankilassa pidempään.

Nykyajan teknologia (AI) haastaa myös siinä mielessä, että täysin etänä suoritettujen opintojen osalta on mahdoton sanoa, kuka esimerkiksi on oppimistehtävät suorittanut – tekoäly, kaveri vai itse tehty. Osaaminen tulee jotenkin pystyä varmistamaan. Kyseessä on ala, joka vaatii muun muassa laajaa säädösosaamista, teoreettista tietoa kriminologiasta, päihteistä, mielenterveysasioista, dynaamisesta turvallisuudesta sekä käytännön osaamista tarkastustoiminnasta, voimankäytöstä, ensiavusta, lääkkeenannosta ja vangin kohtaamisesta. Jo nyt lähiopetus on työstetty niin lyhyeksi, että esimerkiksi voimankäytön opetus on mennyt enemmän siihen, että opettaja näyttää kerran ja jokainen joutuu harjoitella sitten kuin harjoittelee.

Opintososiaaliset etuudet ovat olleet tärkeä vetovoimatekijä: opiskelijoiden on ollut mahdollisuus majoittua ja saada lounas opintojen aikana. Lounas on nyt kilpailutettu ja majoituskulut oli laskettu HE:ssä todellisuutta suuremmiksi.

Jos jatkossakin halutaan turvallista ja vaikuttavaa vankeinhoitoa, on varmistettava, että sitä tuottavat vartijat ovat ammattitaitoisia. Alan luonteesta johtuen lähiopetuksen merkitys on huomattava. Opiskelijat ovat lähes yksimielisesti olleet lähiopetuksen kannalla. Keväällä 2026 hybridimalli, jossa suurin osa teoriaopinnoista tapahtuu itsenäisesti, on saanut murskatuomion. Opiskelijat eivät ole olleet opintojen ohessa töissä (toisin kuin ehdotetussa mallissa olisivat) ja ovat olleet kuormittuneita ja kevät on ollut rankka. Lähiopetusta on kaivattu enemmän ja oppimista ei ole koettu syvälliseksi.

RSKK:n näkemyksen mukaan ehdotetut muutokset ovat äärimmäisen ongelmallisia, esitys on heikosti valmisteltu sisältäen osittain virheellisiä tietoja ja olettamuksia. Etenkin RSKK:n itsenäisen oppilaitosaseman poistaminen on ongelmallista. Laadukkaan ja tasalaatuisen koulutuksen kannalta koulutus uudistus tulee RSKK:n näkemyksen mukaan palauttaa puolueettomaan valmisteluun. HE:ssä unohtuu täysin se, että opettaminen ei ole mekaanista tietojen siirtoa ihmiseltä toiselle – opettaminen on innostamista, motivointia ja tukemista.

yliopettaja, Laura Saarinen